

I. С. Острогляд, студентка УНЗ-09-Б3
Інституту менеджменту та психології
ДВНЗ «УМО» НАПН України

**ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНА ОСВІТА І ВИХОВАННЯ УЧНІВ ЗНЗ
У ПРОЦЕСІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕГРОВАНИХ КУРСІВ
«МИСТЕЦТВО» ТА «ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА»
(на прикладі Комісарівської ЗОШ І-ІІІ ступенів №31 Перевальської
районної ради Луганської області)**

Анотація. У даній статті обґрунтовано сутність експериментально-дослідної роботи. Теоретично і практично розкрита організація експериментальної роботи на тему: «Художньо-естетична освіта і виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів у процесі впровадження інтегрованих курсів «Мистецтво» та «Художня культура» на прикладі Комісарівської ЗОШ І-ІІІ ступенів №31 Перевальської районної ради Луганської області. Результатами доведена ефективність організації експериментально-дослідної роботи за етапами в загальноосвітньому навчальному закладі.

Ключові слова: науково-методична робота, експериментально-дослідна робота, організація інноваційної діяльності, експеримент, етапи роботи над експериментом, інтегровані курси.

Актуальність. Сьогодні спостерігається тенденція до створення системи науково-методичної роботи як інноваційного шляху забезпечення професійно-творчого та духовного розвитку насамперед учителів та керівників загальноосвітніх навчальних закладів.

У такій системі можуть створюватися найсприятливіші умови наукового забезпечення методичної роботи, а науково-дослідна – збагачує її зміст і сприяє становленню творчого вчителя-дослідника.

Епоха інноваційного суспільного розвитку підвищує вимоги до сучасного педагога, потребує постійного вдосконалення його фахової майстерності. Так, Державна програма розвитку освіти на 2006–2010 роки визначає як пріоритетний напрям – інноваційний поступ, що буде результативним за умови впровадження ефективної системи безперервної освіти педагогічних працівників. Така система передбачає впровадження нових форм підвищення кваліфікації, які спонукатимуть кожного педагога до постійного вдосконалення професійної майстерності. Одним із таких

напрямів підвищення майстерності педагогів є експериментально-дослідна діяльність закладів освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед праць, присвячених зазначеній проблемі, назвемо, у першу чергу, роботи Ю. К. Бабанського «Методична робота в школі: організація та керівництво», І.Жерносека «Науково-методична робота в загальноосвітній школі». У зазначених наукових джерелах розглянуто актуальні питання науково-методичної роботи, проаналізовано сучасний стан досліджуваного феномену в загальноосвітніх навчальних закладах України, виявлено основні тенденції й суперечності, притаманні сьогодні системі науково-методичної роботи як складовій підвищення кваліфікації педагогічних працівників тощо. На жаль, поза увагою авторів залишився такий найактуальніший напрям підвищення кваліфікації педагогів, як їх підготовка до впровадження в практику роботи педагогічних інновацій. Це, на нашу думку, суттєвий недолік зазначених посібників, тому що інноваційні процеси, що є суттєвою ознакою українського освітнього сьогодення, обумовлюють необхідність спеціальної підготовки педагогічних працівників до розробки, освоєння та впровадження в практику роботи загальноосвітніх навчальних закладів педагогічних інновацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відомо, щодо факторів виникнення інновацій відносяться: творча особистість (носії інновації), наукова ідея (ядро інновації) та експеримент (джерело інновації).

Експеримент – відтворення раніше розробленої методики (технології, моделі) у нових умовах іншими суб'єктами. Експеримент – метод пізнання, за допомогою якого шукається новий спосіб рішення педагогічної задачі, проблеми.

Педагогічні колективи навчальних закладів освіти, їх керівники, відчують серйозні труднощі з питань експериментальної роботи, що пов'язані з недостатньою професійною компетентністю освітян у галузі педагогічної інноватики. Як показує досвід організації експериментальної

роботи в закладах освіти, це по-перше, проблема ситуативного, теоретично необґрунтованого використання освітянами педагогічних інновацій, що приводить до досить серйозних негативних наслідків, а по-друге, це проблема недостатньої професійної компетентності педагогів, що виявляється при розв'язанні суперечностей, які виникають під час впровадження будь-яких освітніх інновацій.

Необхідність змістових та організаційних змін у системі науково-методичної роботи навчальних закладів освіти, відповідно до вимог розвитку українського суспільства й національної школи, привела до активізації наукових педагогічних досліджень, спрямованих на пошук шляхів її вдосконалення.

Відповідно до Концепції та Комплексної програми художньо-естетичного виховання учнів ЗНЗ (наказ МОН України та АПН України від 25.02.2004р. №151/11), Положення про порядок здійснення інноваційної діяльності (наказ МОН України від 07.11.2000р. №522), Положення про експериментальний ЗНЗ (наказ МОН України від 20.02.2002р. №428/6716), протягом 2002-2005 років у ряді ЗНЗ України проводилися локальні експерименти регіонального рівня з проблеми впровадження інтегрованих курсів з мистецької освіти.

Наш навчальний заклад з самого початку почав брати участь у проведенні ряду наукових досліджень, а саме з апробації підручника «Мистецтво» у початковій школі, а також щодо результативності інтегрованих курсів, їх впливу на художньо-естетичне виховання особистості, які показали що цілісна культуротворча модель художньо-естетичного виховання, яка будується на комплексному вивченні різних видів мистецтв, спрямована на розвиток художньо-естетичного мислення учнів, їхнього творчого потенціалу, життєвої компетентності.

З 2003 року наш навчальний заклад – майданчик з апробації навчальних програм і посібників курсів «Мистецтво» і «Художня культура».

Згідно наказу МОН України від 31.10.2007р. №958 Комісарівській загальноосвітній школі I-III ступенів №31 надано статус експериментальної школи Всеукраїнського рівня мережі навчальних закладів України, що зафіксовано в Інформаційному збірнику №34-35 2007 року.

З того часу наша школа стає закладом-партнером Управління освіти і науки Луганської обласної державної адміністрації та Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, з якими проводить науково-педагогічні дослідження з метою професійного розвитку педагогів, удосконалення навчально-виховного процесу та забезпечення рівного доступу дітей до якісної освіти.

Автором педагогічної ініціативи експерименту є провідний науковий співробітник лабораторії естетичного виховання Інституту проблем виховання АПН України, кандидат педагогічних наук Масол Л. М..

Наукові керівники, які очолюють експеримент в нашій школі: співробітники лабораторії естетичного виховання Інституту проблем АПН України:

- Просіна Ольга Володимирівна – старший викладач, виконуючий обов'язки завідуючого кафедрою “Управління освітою” Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.
- Велікандо Анатолій Іванович – методист кафедри педагогіки та психології Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Творча група в навчальному закладі: учасниками науково-дослідної експериментальної роботи в нашій школі на протязі 2004-2008 років були вчителі мистецьких наук Листопадська Олена Василівна та Захарова Юлія Григорівна.

У 2009-2010 навчальному році на базі школи була створена експериментальна група з учителів початкових класів, яку очолює Листопадська Олена Василівна.

Об'єкт дослідження:

художньо-естетична освіта та виховання учнів школи.

Предмет дослідження:

інтегровані курси «Мистецтво» (1-8 класи) та «Художня культура» (9-11 класи), спрямовані на художньо-естетичний розвиток учнів.

Мета:

створити цілісну систему художньо-естетичної освіти та виховання учнів шляхом впровадження інтегрованих курсів «Мистецтво» (1-8 класи) та «Художня культура» (9-11 класи) з використанням інтегративних педагогічних технологій.

Гіпотеза:

при створенні культуротворчої атмосфери, що базується на комплексному використанні різних видів мистецтва в навчально-виховному процесі відбувається формування цілісного художнього світогляду особистості, розвиток у неї образно-асоціативного мислення, почуттєво-емоційної сфери, творчих здібностей, базових освітніх компетентностей.

Завдання:

- створення відповідних культуротворчих умов для втілення інноваційних ідей інтегративної освіти шляхом впровадження інтегрованих курсів «Мистецтво» та «Художня культура»;

- проведення експериментальних досліджень щодо рівня готовності учасників навчально-виховного процесу до роботи в інтегрованому мистецькому просторі;

- здійснення підготовки та перепідготовки вчителів з метою викладання інтегрованих курсів за новими програмами, підручниками і посібниками шляхом проходження курсів при ЛОІППО, участі у семінарах, конференціях обласного, регіонального, Всеукраїнського, Міжнародного рівнів.

Методи дослідження:

- спостереження;
- анкетування;
- тестування;

- бесіди;
- психолого-педагогічний аналіз процесу змін розвитку художньо-естетичної вихованості та компетентності учнів;
- статистична обробка даних, отриманих у процесі дослідно-експериментальної роботи.

На протязі 2002-2004 років у навчальному закладі відбувався підготовчо-організаційний етап роботи щодо початку участі в експерименті.

Етапи роботи над експериментом:

Перший етап – діагностично-концептуальний (2005-2007рр.)

Другий етап – розвивально-формульний (2007-2009рр.)

Третій етап – результативно-узагальнюючий (2009-2011рр.)

Нами була створена програма науково-дослідної експериментальної роботи на 2005-2011 роки, яка складалася з наступних розділів: зміст роботи, етапи, термін виконання та очікувані результати. Найбільш вагомими заходами стали:

№ з/п	Зміст роботи, етапи	Термін виконання	Очікувані результати
Перший етап діагностично-концептуальний (2005-2007рр.)			
1.	Визначення кадрового складу проведення експериментальної роботи; введення учасників експерименту в режим інноваційної педагогічної діяльності	2005р.	Проведення педагогічної ради, створення творчої групи педагогів для виконання завдань експерименту
2.	Проведення анкетування вчителів з метою виявлення їхньої мотиваційної та технологічної готовності до впровадження інтегрованих курсів за новими програмами	2005р.	Анкети для вчителів
3.	Проведення першого етапу загальної діагностики художньо-естетичної освіченості та вихованості учнів	2005р.	Анкети та діагностичні завдання для учнів
4.	Початок експериментального впровадження нових інтегрованих програм та апробація підручників «Мистецтво» у початковій школі	2005-2007рр.	Програми інтегрованих курсів
Другий етап розвивально-формульний (2007-2009рр.)			
1.	Впровадження інтегративної художньо-	2007-	Методичні рекомендації

	педагогічної технології щодо забезпечення підвищення рівнів художньо-естетичної освіченості та вихованості учнів	2009рр.	
2.	Проведення поетапного моніторингу рівня художньо-естетичної освіченості та вихованості учнів	2007-2009рр.	Анкети, тести контролю
3.	Участь у щорічних установчих та підсумкових семінарах-практикумах для вчителів-експериментаторів	2007-2009рр.	Матеріали семінарів
4.	Експериментальне впровадження змісту інтегрованих курсів та навчально-методичних забезпечень до них	2007-2009рр.	Розробка методичних матеріалів
5.	Підготовка до друку розробок уроків з інтегрованого курсу «Мистецтво» в початковій школі	2007р., 2009р.	Навчально-методичне забезпечення
6.	Підготовка та проведення обласного науково-практичного семінару для вчителів-експериментаторів на тему: «Розвиток асоціативно-образного та просторового мислення, уяви, фантазії, художнього смаку і творчих здібностей школярів»	2007р.	Програма проведення семінару з проблем експериментальної науково-дослідної роботи
7.	Здійснення підсумкового етапу діагностики рівнів художньо-естетичної освіченості і вихованості учнів, ефективності змісту програм, підручників і посібників з інтегрованих курсів	2009р.	Анкети, тести
Третій етап результативно-узагальнюючий (2009-2011рр.)			
1.	Здійснення кількісного і якісного аналізу результатів експерименту з впровадження змісту інтегрованих курсів та інноваційних інтегративних технологій	2010	Результати аналізу
2.	Здійснення аналізу художньо-естетичної освіченості та вихованості учнів з метою визначення змін, які відбулися порівняно із станом на початок експерименту	2010	Результати аналізу
3.	Підготовка до друку досвіду в основній школі	2010-2011рр.	Публікації в пресі
4.	Узагальнення результатів дослідження ефективності впровадження інтегрованих курсів щодо їх впливу на формування рівня художньо-естетичної освіти та виховання учнів школи	2010р.	Підсумкові матеріали
5.	Підготовка звіту про підсумки проведення науково-дослідної експериментальної роботи	2011р.	Звіт

Наші учителі-експериментатори – активні учасники обласних семінарів. За час експерименту вони відвідали семінари у місті Луганську, Стаханові, Краснодоні, Зимогір'ї.

Листопадська О.В. взяла участь у Всеукраїнському науково-практичному семінарі на тему «Впровадження інтегративних технологій у процесі викладання інтегрованих курсів «Мистецтво», «Художня культура» (III Школа методичного досвіду)» у місті Коблево Миколаївської області 10–13 червня 2009 року. Наш учитель брав активну участь в обговоренні запропонованої теми.

Також Олена Василівна взяла участь у Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегія розвитку художньої освіти та естетичного виховання молоді в Україні у XXI столітті» (м. Луганськ, лютий 2010р.) , яка сприяла підвищенню професійної кваліфікації в галузі художньо-естетичної освіти. Має посвідчення учасника даної конференції.

22 листопада 2007 року на базі нашої школи був проведений обласний науково-методичний семінар учителів творчих груп – учасників Всеукраїнського експерименту з впровадження інтегрованих курсів “Мистецтво” та “Художня культура”, де вчителі експериментатори Листопадська О.В. та Захарова Ю.Г. щиро поділилися своїм досвідом роботи з експерименту на тему: «Розвиток асоціативно-образного та просторового мислення, уяви, фантазії, художнього смаку і творчих здібностей школярів».

Педагогічні доробки вчителів-експериментаторів Листопадської О.В та Захарової Ю.Г. надруковані в посібнику «Технології інтегрованого викладання предметів «Мистецтво» і «Художня культура» в загальноосвітній школі», випущеному ЛОІППО.

Учителі-експериментатори мають заохочення: районні та обласні грамоти.

Методологічну основу дослідження становлять: діяльнісний, програмно-цільовий підходи до розгляду науково-дослідної роботи в загальноосвітньому навчальному закладі; основоположні нормативно-правові документи про

діяльність навчальних закладів.

Висновки. Отже, одним із важливих та перспективних напрямів науково-методичної роботи школи є широке впровадження експерименту, що орієнтує педагогічних працівників на фахове зростання та пошуково-дослідницьку діяльність.

Творчий пошук педагогічного колективу спрямований на визначення філософії свого закладу, власних пріоритетів, у центрі яких - сформованість в учнів художньо-естетичних компетентностей як складової життєвої компетентності, оновлення навчально-виховного процесу шляхом проведення науково-дослідної та експериментальної роботи.

Література

1. Єрмаков І. Г. Експеримент у системі шкіл життєтворчості : Практико зорієнтований посібник / Єрмаков І. Г., Вознюк Л. В. – Д., 2006. – 141 с.
2. Єрмола А.М. Технологія організації науково-методичної роботи з педагогічними кадрами / Єрмола А.М. – Харків : Гімназія, 1999.- 127 с.
3. Жерносек І.П. Науково-методична робота в загальноосвітній школі : Навчально-методичний посібник / Жерносек І.П. – К. : ІЗМН, 1998. – 160 с.
4. Методическая работа в школе : организация и управление / Под ред.. Ю. К. Бабанского. – М., 1988. – 185 с.
5. Науково-дослідна робота в закладах освіти : Методичний посібник / Укл. Ю. О. Туранов, В. І. Ураський. – Тернопіль, 2001. – 140 с.
6. Освітній менеджмент : навчальний посібник / За ред. Л. Даниленко, Л. Карамушки. – К. : Шкільний світ, 2003. – 400 с.
7. Положення про експериментальний ЗНЗ (наказ МОН України від 20.02.2002р. №428/6716).
8. Положення про порядок здійснення інноваційної діяльності (наказ МОН України від 07.11.2000р. № 522).